

Romani–Plurilingual Policy Experimentation (RPPE)

Ρομά–Πολυγλωσσικός Πειραματισμός Πολιτικής

Inklúzia rómskych detí vo vzdelávaní – plurilingválny prístup

**Vključevanje romskih otrok v vzgojo in izobraževanje: preizkušanje
večjezičnih pristopov**

Newsletter Issue 3 – Autumn 2024

Ενημερωτικό δελτίο Τεύχος 3 – Φθινόπωρο 2024

Newsletter číslo 3 – Jeseň 2024

Izdaja glasila 3 – Jesen 2024

Introduction

The third issue of the RPPE newsletter appears at the beginning of the project's third and final school year. By now participating schools have all developed an approach to RPPE implementation that suits their particular context, and the activities they have adopted are a regular part of school and classroom life. As the reports in this newsletter show, schools with mostly Roma students use their participation in the RPPE to raise their students' awareness of Roma history and culture (Amaliada, Košice) and include Romani in the life of the classroom as a way of motivating their students and supporting the development of their proficiency in the language of schooling (Komotini, Volos). Schools in which Roma students are a minority include Romani (and in some cases other minority languages) in the life of the school as a way of acknowledging the linguistic identity of Roma and other minority-language students and raising all students' awareness of linguistic and cultural diversity (Leskovec, Maribor, Škocjan, Vyškovce, Šulekovo). The series of short reports from Črenšovci, with which the newsletter ends, shows how RPPE implementation can simultaneously foster the inclusion of Roma students, help them to become more proficient in Romani, show that inclusion is a two-way process, and engage directly with local Roma communities.

David Little, academic coordinator, RPPE

Εισαγωγή

Το τρίτο τεύχος του ενημερωτικού δελτίου RPPE εκδίδεται στην αρχή της τρίτης και τελευταίας σχολικής χρονιάς του προγράμματος. Μέχρι τώρα όλα τα συμμετέχοντα σχολεία έχουν αναπτύξει μια προσέγγιση για την εφαρμογή του RPPE που ταιριάζει στο συγκεκριμένο πλαίσιο και οι δραστηριότητες που έχουν υιοθετήσει αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ζωής στο σχολείο και την τάξη. Όπως δείχνουν οι εκθέσεις σε αυτό το ενημερωτικό δελτίο, σχολεία στα οποία φοιτούν κυρίως μαθητές/τριες Ρομά αξιοποιούν τη συμμετοχή τους στο RPPE για να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές τους σχετικά με την ιστορία και τον πολιτισμό των Ρομά (Amaliada, Košice) και να συμπεριλάβουν τη γλώσσα Ρομανί στη ζωή της τάξης ως έναν τρόπο κινητοποίησης των μαθητών/τριών τους και υποστήριξης της ανάπτυξης της επάρκειάς τους στη γλώσσα του σχολείου (Κομοτηνή, Βόλος). Τα σχολεία στα οποία οι μαθητές/τριες Ρομά αποτελούν μειονότητα περιλαμβάνουν τη Ρομανί (και σε ορισμένες περιπτώσεις άλλες γλώσσες από μειονότητες) στη ζωή του σχολείου ως έναν τρόπο αναγνώρισης της γλωσσικής ταυτότητας των Ρομά και των άλλων γλωσσών μαθητών/τριών από μειονότητες, καθώς και ευαισθητοποίησης όλων των μαθητών/τριών στη γλωσσική και πολιτιστική ποικιλομορφία (Leskovec, Maribor, Škocjan, Vyškovce, Šulekovo). Η σειρά σύντομων αναφορών από το Črenšovci, με την οποία τελειώνει το ενημερωτικό δελτίο, δείχνει πώς η εφαρμογή του RPPE μπορεί ταυτόχρονα να προωθήσει την ένταξη των μαθητών/τριών Ρομά, να τους βοηθήσει να αποκτήσουν μεγαλύτερη επάρκεια στη γλώσσα Ρομανί, δείχνει ότι η ένταξη είναι μια αμφίδρομη διαδικασία και συμβάλει στην άμεση εμπλοκή με τις τοπικές κοινότητες Ρομά.

David Little, ακαδημαϊκός συντονιστής, RPPE

Úvod

Tretie číslo bulletinu RPPE vychádza na začiatku tretieho a posledného školského roka projektu. Všetky zúčastnené školy už majú vypracovaný prístup k realizácii RPPE, ktorý zodpovedá ich konkrétnym podmienkam, a aktivity, ktoré prijali, sú bežnou súčasťou života školy a triedy. Ako ukazujú správy v tomto newsletteri, školy s prevažne rómskymi žiakmi využívajú svoju účasť na RPPE na zvyšovanie povedomia žiakov o rómskej histórii a kultúre (Amaliada, Košice) a zapájajú Rómov do života triedy ako spôsob motivácie žiakov a podpory rozvoja ich znalosti školského jazyka (Komotini, Volos). Školy, v ktorých sú rómski žiaci menšinou, zaraďujú rómčinu (a v niektorých prípadoch aj iné menšinové jazyky) do života školy ako spôsob uznania jazykovej identity rómskych žiakov a žiakov hovoriacich iným menšinovým jazykom a zvyšovania povedomia všetkých žiakov o jazykovej a kultúrnej rozmanitosti (Leskovec, Maribor, Škocjan, Vyškovce, Šulekovo). Séria krátkych správ z Črenšoviec, ktorou sa bulletin končí, ukazuje, ako môže implementácia RPPE zároveň podporiť inklúziu rómskych žiakov, pomôcť im lepšie ovládať rómčinu, ukázať, že inklúzia je obojstranný proces, a priamo zapojiť miestne rómske komunity.

David Little, akademický koordinátor, RPPE

Uvod

Tretja številka glasila RPPE izide na začetku tretjega in zadnjega šolskega leta projekta. Do zdaj so vse sodelujoče šole razvile pristop k izvajanju RPPE, ki ustreza njihovemu posebnemu kontekstu, dejavnosti, ki so jih izvajale, pa so redni del šolskega in razrednega življenja. Kot je razvidno iz poročil v tem glasilu, šole, v katerih se šolajo večinoma romski učenci, sodelovanje v RPPE uporabljajo za ozaveščanje učencev o romski zgodovini in kulturi (Amaliada, Košice) in za vključevanje Romov v življenje razreda kot način motiviranja učencev in podpiranja razvoja njihovega znanja učnega jezika (Komotini, Volos). Šole, v katerih so romski učenci manjšina, vključujejo romščino (in v nekaterih primerih tudi druge manjšinske jezike) v življenje šole kot način priznavanja jezikovne identitete romskih in drugih učencev, ki govorijo manjšinski jezik, ter ozaveščanja vseh učencev o jezikovni in kulturni raznolikosti (Leskovec, Maribor, Škocjan, Vyškovce, Šulekovo). Serija kratkih poročil iz Črenšovcev, s katerimi se glasilo zaključuje, kaže, kako lahko izvajanje RPPE hkrati spodbuja vključevanje romskih učencev, jim pomaga izboljšati znanje romskega jezika, pokaže, da je vključevanje dvosmeren proces, in neposredno sodeluje z lokalnimi romskimi skupnostmi.

David Little, akademski koordinátor, RPPE

4th Elementary School, Amaliada

The principal, Dimitris Bantounas, reports that all the school's students are Roma, but because their community has become integrated, they have only fragmentary knowledge of their linguistic and cultural heritage. The school's RPPE action plan thus seeks to develop students' cultural and historical awareness by making use of intercultural and multilingual materials.

As part of the skills workshop on diversity, the customs and traditions of many peoples were discussed and Roma elements identified. Students found the names of countries on a map of Europe, watched a video about the traditional dances of Spain, Italy, Albania and Greece, and used audiovisual media to learn about Roma musical traditions, creating a collage of the different dance traditions they had learnt about.

On International Mother Language Day (21 February) the students used YouTube to learn greetings in various languages and GoogleTranslate to create multilingual versions of simple phrases, again making a collage of what they had learnt.

With a focus on the integration of Roma and connecting the school to the wider community, an online tour of the Neraida Floating Museum, anchored at Flisvos Marina, took place on 22 February.

4ο Δημοτικό Σχολείο, Αμαλιάδα

Ο διευθυντής, Δημήτρης Μπαντούνας, αναφέρει ότι όλοι οι μαθητές/τριες του σχολείου είναι Ρομά, αλλά επειδή η κοινότητά τους έχει ενσωματωθεί, έχουν μόνο αποσπασματική γνώση της γλωσσικής και πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Το σχέδιο δράσης RPPE του σχολείου επιδιώκει συνεπώς να αναπτύξει την πολιτιστική και ιστορική συνείδηση των μαθητών/τριών, κάνοντας χρήση υλικών διαπολιτισμικού και πολύγλωσσου χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου δεξιοτήτων για τη διαφορετικότητα, συζητήθηκαν τα έθιμα και οι παραδόσεις πολλών λαών και προσδιορίστηκαν στοιχεία των Ρομά. Οι μαθητές/τριες βρήκαν τα ονόματα των χωρών σε έναν χάρτη της Ευρώπης, παρακολούθησαν ένα βίντεο σχετικά με τους παραδοσιακούς χορούς της Ισπανίας, της Ιταλίας, της Αλβανίας και της Ελλάδας και χρησιμοποίησαν οπτικοακουστικά μέσα προκειμένου να μάθουν για τις μουσικές παραδόσεις των Ρομά, δημιουργώντας ένα κολάζ από τις διαφορετικές χορευτικές παραδόσεις που είχαν μάθει.

Την Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας (21 Φεβρουαρίου) οι μαθητές/τριες χρησιμοποίησαν το YouTube για να μάθουν χαιρετισμούς σε διάφορες γλώσσες και το GoogleTranslate για να δημιουργήσουν απλές φράσεις σε πολλές γλώσσες, φτιάχνοντας και πάλι ένα κολάζ με όσα είχαν μάθει.

Με επίκεντρο την ένταξη των Ρομά και τη σύνδεση του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα, πραγματοποιήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου μια διαδικτυακή ξενάγηση στο πλωτό μουσείο Νεράιδα, που είναι αγκυροβολημένο στη μαρίνα του Φλοίσβου.

4. základná škola, Amaliada

Riaditeľ Dimitris Bantounas uvádza, že všetci žiaci školy sú Rómovia, ale keďže sa ich komunita integrovala, majú len čiastočné znalosti o svojom jazykovom a kultúrnom dedičstve. Akčný plán RPPE školy sa preto snaží rozvíjať kultúrne a historické povedomie žiakov využívaním medzikultúrnych a viacjazyčných materiálov.

V rámci seminára o zručnostiach v oblasti rozmanitosti sa diskutovalo o zvykoch a tradíciách mnohých národov a identifikovali sa rómske prvky. Žiaci našli názvy krajín na mape Európy, pozreli si video o tradičných tancoch Španielska, Talianska, Albánska a Grécka a pomocou audiovizuálnych médií sa dozvedeli o rómskych hudobných tradíciách a vytvorili koláž z rôznych tanečných tradícií, o ktorých sa dozvedeli.

Pri príležitosti Medzinárodného dňa materinského jazyka (21. februára) sa žiaci pomocou YouTube naučili pozdravy v rôznych jazykoch a pomocou GoogleTranslate vytvorili viacjazyčné verzie jednoduchých fráz a opäť vytvorili koláž z toho, čo sa naučili.

So zameraním na integráciu Rómov a prepojenie školy so širšou komunitou sa 22. februára uskutočnila online prehliadka Plávajúceho múzea Neraida, ktoré kotví v prístave Flisvos.

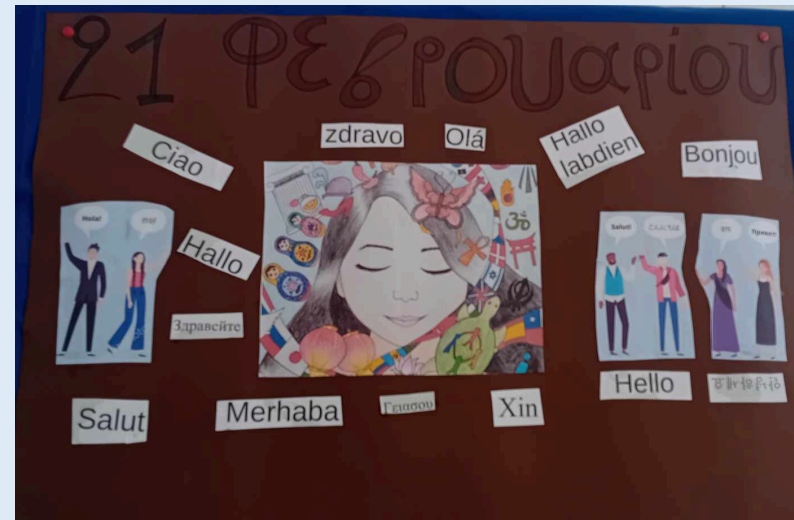
4. osnovna šola, Amaliada

Direktor Dimitris Bantounas poroča, da so vsi učenci šole Romi, a ker se je njihova skupnost integrirala, le delno poznajo svojo jezikovno in kulturno dediščino. Šolski akcijski načrt RPPE si zato prizadeva razvijati kulturno in zgodovinsko zavest učencev z uporabo medkulturnega in večjezičnega gradiva.

V okviru delavnice razvijanja spretnosti na področju raznolikosti so razpravljali o običajih in tradicijah številnih ljudstev ter opredelili romske elemente. Učenci so poiskali imena držav na zemljevidu Evrope, si ogledali videoposnetek o tradicionalnih plesih Španije, Italije, Albanije in Grčije ter s pomočjo avdiovizualnih medijev spoznali romske glasbene tradicije in ustvarili kolaž različnih plesnih tradicij, ki so jih spoznali.

Ob mednarodnem dnevu maternega jezika (21. februar) so se učenci na YouTubu učili pozdravov v različnih jezikih, na GoogleTranslate pa so ustvarili večjezične različice preprostih fraz in ponovno naredili kolaž naučenega.

S poudarkom na vključevanju Romov in povezovanju šole s širšo skupnostjo je 22. februarja potekal spletni ogled plavajočega muzeja Neraida, ki je zasidran v marini Flisvos.

Ľ. Podjavorinskej Primary School, Košice

Theatre Romathan is a theatre of the Roma national minority in Košice. Some of the school's students attended the theatre's production of "When the Globe Giggles".

"When the Globe Giggles" is a play about a small urban neighbourhood in which a symbolic struggle takes place for the preservation of life on our planet. Dirt and Disorder settle in the neighbourhood, and their goal is to take over the whole earth so that it can never be lived on again. Dirt and Disorder encourage other citizens to throw away their garbage without caring about the environment; people are unfriendly and hurt one another. However, love and friendship win the day.

Theatre Romathan's production showed the students that Romani language and culture are part of Slovakia's artistic heritage. During the performance, the actors alternated between Slovak and Romani, and their words were accompanied by live Roma music. The play encouraged students to be proud of the richness of Romani language and culture, and they responded very positively to the alternation between the two languages.

Δημοτικό σχολείο Ľ. Podjavorinskej, Košice

Το θέατρο Romathan είναι ένα θέατρο της εθνικής μειονότητας των Ρομά στο Κόσιτσε. Ορισμένοι από τους/τις μαθητές/τριες του σχολείου παρακολούθησαν την παράσταση του θεάτρου "Όταν η σφαίρα γελάει".

Η παράσταση με τίτλο "Όταν η σφαίρα γελάει" αναφέρεται σε μια μικρή αστική γειτονιά στην οποία διεξάγεται ένας συμβολικός αγώνας για τη διατήρηση της ζωής στον πλανήτη μας. Η Βρωμιά και η Ακαταστασία εγκαθίστανται στη γειτονιά και στόχους τους είναι να καταλάβουν ολόκληρη τη γη, ώστε να μην μπορεί να ξαναζήσει κανείς πάνω της. Η Βρωμιά και η Ακαταστασία ενθαρρύνουν τους άλλους πολίτες να πετούν τα σκουπίδια τους χωρίς να νοιάζονται για το περιβάλλον- οι άνθρωποι είναι εχθρικοί και πληγώνουν ο ένας τον άλλον. Ωστόσο, η αγάπη και η φιλία κερδίζουν την κατάσταση.

Η παραγωγή του θεάτρου Romathan έδειξε στους/στις μαθητές/τριες ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός των Ρομά αποτελούν μέρος της καλλιτεχνικής κληρονομιάς της Σλοβακίας. Κατά τη διάρκεια της παράστασης, οι ηθοποιοί εναλλάσσονταν μεταξύ σλοβακικών και Ρομά και τα λόγια τους συνοδεύονταν από ζωντανή μουσική Ρομά. Η παράσταση ενθάρρυνε τους/τις μαθητές/τριες να είναι υπερήφανοι για τον πλούτο της γλώσσας και του πολιτισμού των Ρομά και ανταποκρίθηκαν πολύ θετικά στην εναλλαγή μεταξύ των δύο γλωσσών.

Základná škola Ľ. Podjavorinskej, Košice

Divadlo Romathan je divadlo rómskej národnostnej menšiny v Košiciach. Niektorí žiaci školy sa zúčastnili na predstavení divadla s názvom "Keď sa zemeguľa chichúňa".

"Keď sa zemeguľa chichúňa" je hra o malej mestskej štvrti, v ktorej sa odohráva symbolický boj o zachovanie života na našej planéte. V štvrti sa usadí Špina a Neporiadok a ich cieľom je ovládnuť celú Zem, aby sa na nej už nikdy nedalo žiť. Špina a Neporiadok nabádajú ostatných obyvateľov, aby vyhadzovali odpadky bez toho, aby sa starali o životné prostredie; ľudia sú nepriateľskí a navzájom si ubližujú. Láska a priateľstvo však zvíťazia.

Predstavenie Divadla Romathan ukázalo študentom, že rómsky jazyk a kultúra sú súčasťou umeleckého dedičstva Slovenska. Počas predstavenia herci striedali slovenčinu s rómčinou a ich slová sprevádzala živá rómska hudba. Hra povzbudila študentov k hrdosti na bohatstvo rómskeho jazyka a kultúry a na striedanie oboch jazykov reagovali veľmi pozitívne.

Osnovna šola Ľ. Podjavorinskej, Košice

Gledališče Romathan je gledališče romske narodne manjšine v Košicah. Nekateri učenci šole so se udeležili gledališke predstave "Ko se globus hihita".

"Ko se globus hihita" je igra o majhni mestni četrti, v kateri poteka simbolični boj za ohranitev življenja na našem planetu. V soseki se naselijo umazanija in nered, njihov cilj pa je zavzeti celotno Zemljo, da na njej ne bi bilo več mogoče živeti. Umazanija in Neurejenost spodbujata druge prebivalce, da odmetavajo odpadke, ne da bi jim bilo mar za okolje; ljudje so neprijazni in škodujejo drug drugemu. Vendar ljubezen in prijateljstvo zmagata.

Predstava gledališča Romathan je učencem pokazala, da sta romski jezik in kultura del slovaške umetniške dediščine. Igralci so med predstavo izmenično govorili slovaško in romsko, njihove besede pa je spremljala živa romska glasba. Predstava je učence spodbudila k občutenju ponosa na bogastvo romskega jezika in kulture, na izmenjavanje obeh jezikov pa so se odzvali zelo pozitivno.

12th Elementary School, Komotini

In grades 5 and 6, the knowledge of students and their families, I. Alexiou's dictionary of Romani, and PowerPoint were used to create a comic story of a school visit to the bazaar. Because the story focused on their everyday world, the students were strongly motivated to participate and enjoyed speaking Romani and collaborating with one another.

12ο Δημοτικό Σχολείο, Κομοτηνή

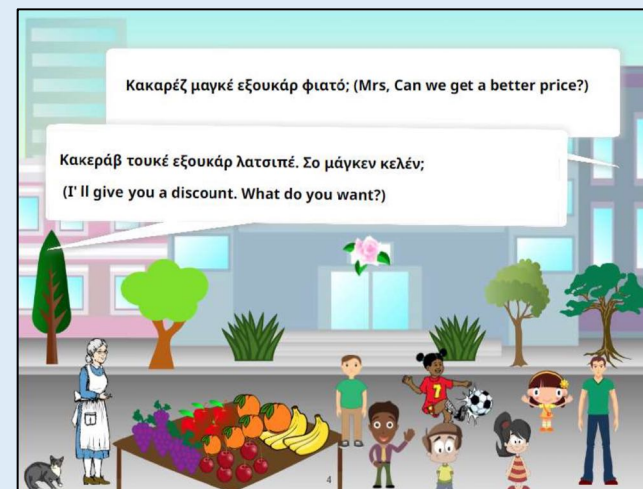
Στην Ε' και ΣΤ' τάξη οι γνώσεις των μαθητών/τριών και των οικογενειών τους, το λεξικό της Ρομανί του Ι. Αλεξίου και το PowerPoint αξιοποιήθηκαν για τη δημιουργία μιας κωμικής ιστορίας μιας σχολικής επίσκεψης στο παζάρι. Επειδή η ιστορία επικεντρώθηκε στον καθημερινό τους κόσμο, οι μαθητές/τριες κινητοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό να συμμετάσχουν και τους άρεσε να μιλούν Ρομανί και να συνεργάζονται μεταξύ τους.

12. základná škola, Komotini

V 5. a 6. ročníku sa využili vedomosti žiakov a ich rodín, slovník rómčiny I. Alexioua a PowerPoint na vytvorenie komiksového príbehu o návšteve školy na bazáre. Keďže príbeh bol zameraný na ich každodenný svet, žiaci boli silne motivovaní k účasti a bavilo ich hovoriť rómsky a vzájomne spolupracovať.

12. osnovna šola, Komotini

V 5. in 6. razredu so s pomočjo znanja učencev in njihovih družin, slovarja romščine I. Alexiouja in PowerPointa ustvarili komično zgodbo o šolskem obisku bazarja. Ker se je zgodba osredotočala na njihov vsakdanji svet, so bili učenci močno motivirani za sodelovanje in so z veseljem govorili romski jezik ter sodelovali drug z drugim.

10th Elementary School of Nea Ionia, Volos

When David Little visited the school in May, students from grades 2 and 3 performed a play, *The Little Tailor of Words*. The teachers responsible for the production were Eleni Rigouli, Eleni Chatzi, Eleni Stathaki, Evagelia Georgoula and Michaela Milioka.

The play was based on a story written by children's author Antonis Papatheodoulou. The programme introduced the story as follows:

Once upon a time, in a small town, there lived a unique tailor. This little tailor used words to sew his clothes. He chose his words very carefully for each one of his customers specifically. The years went by, the town grew larger, and its people became hasty and forgot their kind-hearted tailor. They started buying ready-made clothes in large department stores. But there came a winter so cold that their new clothes could not keep them warm in any way. That's when they remembered their tailor ...

The students spoke, sang and danced with great confidence and fluency; some of them had substantial speaking parts. One of the songs they sang was in English.

After the play the students and their parents formed three groups. Each group was given a large sheet of card, the same ten pictures from the original story book, and Greek and Romani labels appropriate to each picture. They had to match labels and pictures and stick them on the card.

10ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Ιωνίας, Βόλος

Όταν ο David Little επισκέφθηκε το σχολείο τον Μάιο, οι μαθητές/τριες της Β' και Γ' τάξης ανέβασαν το θεατρικό έργο *Ο μικρός ράφτης των λέξεων*. Υπεύθυνες για την παραγωγή ήταν οι εκπαιδευτικοί Ελένη Ρηγούλη, Ελένη Χατζή, Ελένη Σταθάκη, Ευαγγελία Γεωργούλα και Μιχάελα Μηλιώκα.

Το έργο βασίστηκε σε ένα παραμύθι που έγραψε ο συγγραφέας παιδικών βιβλίων Αντώνης Παπαθεοδούλου. Το πρόγραμμα εισήγαγε την ιστορία ως εξής:

Μια φορά κι έναν καιρό, σε μια μικρή πόλη, ζούσε ένας μοναδικός ράφτης. Αυτός ο μικρός ράφτης χρησιμοποιούσε λέξεις για να ράβει τα ρούχα του. Ειδικότερα, επέλεγε τις λέξεις του πολύ προσεκτικά για κάθε έναν από τους πελάτες του. Τα χρόνια πέρασαν, η πόλη μεγάλωσε και οι κάτοικοί της βιάστηκαν και ξέχασαν τον καλόκαρδο ράφτη τους. Άρχισαν να αγοράζουν έτοιμα ρούχα σε μεγάλα πολυκαταστήματα. Ήρθε όμως ένας χειμώνας τόσο κρύος που τα καινούργια τους ρούχα δεν μπορούσαν να τους κρατήσουν καθόλου ζεστούς. Τότε ήταν που θυμήθηκαν τον ράφτη τους ...

Οι μαθητές/τριες μίλησαν, τραγούδησαν και χόρεψαν με μεγάλη αυτοπεποίθηση και ευχέρεια, ενώ ορισμένοι από αυτούς είχαν σημαντικά μέρη της ομιλίας. Ένα από τα τραγούδια που τραγούδησαν ήταν στα αγγλικά.

Μετά την παράσταση οι μαθητές/τριες και οι γονείς τους σχημάτισαν τρεις ομάδες. Σε κάθε ομάδα δόθηκε ένα μεγάλο φύλλο κάρτας, οι ίδιες δέκα εικόνες από το αρχικό παραμύθι, καθώς και ετικέτες στην ελληνική και στη ρομανί που αντιστοιχούσαν σε κάθε εικόνα. Έπρεπε να αντιστοιχίσουν τις ετικέτες και τις εικόνες και να τις κολλήσουν στην κάρτα. Στη συνέχεια δόθηκε σε κάθε ομάδα ένα διαφορετικό ρούχο (ένα πουλόβερ, ένα t-shirt

10. základná škola Nea Ionia, Volos

Keď David Little navštívil školu v máji, žiaci 2. a 3. ročníka predviedli hru *Malý krajčír slov*. Za predstavenie boli zodpovedné učiteľky Eleni Rigouli, Eleni Chatzi, Eleni Stathaki, Evagelia Georgoula a Michaela Milioka.

Hra vznikla na základe príbehu, ktorý napísal detský autor Antonis Papatheodoulou. Program predstavil príbeh takto:

Kedysi dávno žil v jednom malom meste výnimočný krajčír. Tento malý krajčír používal na šitie svojich šiat slová. Svoje slová vyberal veľmi starostlivo pre každého svojho zákazníka osobitne. Roky plynuli, mestečko sa rozrastalo a jeho obyvatelia sa stali uponáhľanými a zabudli na svojho dobrosrdečného krajčíra. Začali si kupovať hotové oblečenie vo veľkých obchodných domoch. Prišla však taká zima, že ich nové oblečenie nedokázalo nijako zahriať. Vtedy si spomenuli na svojho krajčíra...

Študenti hovorili, spievali a tancovali s veľkou istotou a plynulosťou; niektorí z nich mali podstatné rečnícke úlohy. Jednu z piesní spievali v angličtine.

Po predstavení žiaci a ich rodičia vytvorili tri skupiny. Každá skupina dostala veľký hárok kariet, desať rovnakých obrázkov z pôvodnej knihy príbehov a grécke a rómske nálepky vhodné ku každému obrázku. Mali priradiť štítky a obrázky a nalepiť ich na kartičku. Potom každá

10. osnovna šola Nea Ionia, Volos

Ko je David Little maja obiskal šolo, so učenci 2. in 3. razreda uprizorili igro *Mali krojač besed*. Za uprizoritev so bile odgovorne učiteljice Eleni Rigouli, Eleni Chatzi, Eleni Stathaki, Evagelia Georgoula in Michaela Milioka.

Igra je nastala na podlagi zgodbe, ki jo je napisal otroški pisatelj Antonis Papatheodoulou. V programu je bila zgodba predstavljena takole:

Nekoč je v majhnem mestu živel edinstven krojač. Ta mali krojač je za šivanje oblačil uporabljal besede. Besede je zelo skrbno izbiral za vsako svojo stranko posebej. Leta so minevala, mesto je postajalo večje, ljudje pa so postali prenagljeni in pozabili na svojega dobrosrčnega krojača. V velikih veleblagovnicah so začeli kupovati gotova oblačila. Toda prišla je tako mrzla zima, da jih nova oblačila niso mogla ogreti. Takrat so se spomnili na svojega krojača ...

Učenci so govorili, peli in plesali zelo samozavestno in tekoče; nekateri med njimi so imeli tudi veliko govornih vlog. Eno od pesmi so zapeli v angleščini.

Po predstavi so učenci in njihovi starši oblikovali tri skupine. Vsaka skupina je dobila velik list kartona, deset istih slik iz izvirne knjige zgodb ter grške in romske oznake, ki so ustrezale vsaki sliki. Povezati so morali nalepke in slike ter jih nalepiti na kartico. Nato je vsaka skupina dobila drug kos oblačila (pulover, majico in kavbojke) in prazne liste papirja. Skupina s

Next each group was given a different piece of clothing (a sweater, a t-shirt and a pair of jeans) and blank slips of paper. The group with the sweater had to write "warm" words in Greek and Romani and attach them to the sweater; the group with the t-shirt had to write "cool" words; and the group with the jeans had to write both "warm" and "cool" words. Finally, the three groups came together to create "the blanket of love" using red and yellow heart-shaped pieces of paper. The red hearts had Greek words written on them and the yellow hearts had Romani words. The students had to match Greek and Romani hearts, glue them together, and pin them to the blanket.

και ένα τζιν) και λευκά χαρτάκια. Η ομάδα με το πουλόβερ έπρεπε να γράψει "ζεστές" λέξεις στα ελληνικά και στα Ρομανί και να τις κολλήσει στο πουλόβερ- η ομάδα με το μπλουζάκι έπρεπε να γράψει "δροσερές" λέξεις- και η ομάδα με το τζιν έπρεπε να γράψει τόσο "ζεστές" όσο και "δροσερές" λέξεις. Τέλος, οι τρεις ομάδες ενώθηκαν για να δημιουργήσουν "την κουβέρτα της αγάπης" χρησιμοποιώντας κόκκινα και κίτρινα κομμάτια χαρτιού σε σχήμα καρδιάς. Οι κόκκινες καρδιές είχαν γραμμένες ελληνικές λέξεις και οι κίτρινες καρδιές είχαν λέξεις που αποδίδονταν στη Ρομανί. Οι μαθητές/τριες έπρεπε να ταιριάξουν τις ελληνικές και τις Ρομανί καρδιές, να τις κολλήσουν μεταξύ τους και να τις καρφισώσουν στην κουβέρτα.

skupina dostala inú kus oblečenia (sveter, tričko a džínsy) a prázdne lístky papiera. Skupina so svetrom mala napísať "teplé" slová v gréčtine a rómčine a pripevniť ich na sveter; skupina s tričkom mala napísať "chladné" slová; a skupina s džínsami mala napísať "teplé" aj "chladné" slová. Nakoniec sa tri skupiny spojili a vytvorili "deku lásky" pomocou červených a žltých kúskov papiera v tvare srdca. Na červených srdiečkach boli napísané grécke slová a na žltých srdiečkach boli rómske slová. Žiaci museli priradiť grécke srdiečka k rómškym, zlepíť ich a pripnúť na deku.

puloverjem je morala napisati "topele" besede v grščini in romščini ter jih prilepiti na pulover; skupina z majico je morala napisati "hladne" besede; skupina s kavbojkami pa je morala napisati tako "topele" kot "hladne" besede. Na koncu so vse tri skupine skupaj ustvarile "odejo ljubezni" z rdečimi in rumenimi koščki papirja v obliki srca. Na rdečih srčkih so bile napisane grške besede, na rumenih srčkih pa romske besede. Učenci so morali povezati grška in romska srca, jih zlepiti in pripeti na odejo.

Leskovec Primary School

One of the RPPE goals for grade 2 was to read a book in Romani, *Mango for Grandpa*. First, all grade 2 classes came together, Šarenka (one of the Roma assistants) read the story aloud in Romani, and Simona (one of the class teachers) read a Slovenian translation. Then the students returned to their classrooms.

Simona asked her class what they were thinking and feeling while Šarenka was reading the story. They said that it was difficult to understand the story because they don't know Romani. One student, however, said that she understood some words because they sounded like Slovenian words, for example: mango, orange and the names of the characters in the story.

Then Simona said: "Imagine that your family is moving to another country. How would you feel? What would you do?" There was general agreement that it would be difficult to communicate, because pupils in foreign schools would not understand Slovenian. The students also agreed that it is hard to be a foreign student in a school where you don't understand the language.

Then Simona asked: "Do we have any pupils in our class who have another language besides Slovenian?" The students immediately named classmates who are Roma or who come from another country. Simona reports: "We all told those students that they are brave and strong and we are very proud of them that they

Δημοτικό σχολείο Leskovec

Ένας από τους στόχους του RPPE για τη Β' τάξη ήταν να διαβάσετε ένα βιβλίο στα Ρομανί, το *Mango for Grandpa*. Αρχικά, συγκεντρώθηκαν όλες οι τάξεις της Β' τάξης, η Šarenka (μία από τις Ρομά βοηθούς) διάβασε δυνατά την ιστορία στα Ρομανί και η Simona (μία από τις δασκάλες της τάξης) διάβασε μια σλοβενική μετάφραση. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες επέστρεψαν στις τάξεις τους.

Η Σιμόνα ρώτησε την τάξη της τι σκέφτονταν και τι ένιωθαν ενώ ο Šarenka διάβαζε την ιστορία. Είπαν ότι ήταν δύσκολο να καταλάβουν την ιστορία επειδή δεν γνωρίζουν Ρομά. Μια μαθήτριά, ωστόσο, είπε ότι κατάλαβε κάποιες λέξεις επειδή ακούγονταν σαν σλοβενικές λέξεις, για παράδειγμα: μάγγκο, πορτοκάλι και τα ονόματα των χαρακτήρων της ιστορίας.

Τότε η Σιμόνα είπε: "Φανταστείτε ότι η οικογένειά σας μετακομίζει σε άλλη χώρα. Πώς θα αισθανόσασταν; Τι θα κάνατε;" Υπήρξε γενική συμφωνία ότι θα ήταν δύσκολη η επικοινωνία, επειδή οι μαθητές/τριες στα ξένα σχολεία δεν θα καταλάβαιναν τα σλοβενικά. Οι μαθητές/τριες συμφώνησαν επίσης ότι είναι δύσκολο να είσαι ξένος/η μαθητής/τρια σε ένα σχολείο όπου δεν καταλαβαίνεις τη γλώσσα.

Τότε η Σιμόνα ρώτησε: "Έχουμε μαθητές/τριες στην τάξη μας που να μιλούν άλλη γλώσσα εκτός από τα σλοβενικά;" Οι μαθητές/τριες ανέφεραν αμέσως συμμαθητές/τριες τους που είναι Ρομά ή που προέρχονται από άλλη χώρα. Η Simona αναφέρει: «Όλοι είπαμε σε αυτούς τους μαθητές/τριες ότι είναι γενναίοι και δυνατοί και είμαστε πολύ περήφανοι για αυτούς που προσπαθούν να μάθουν σλοβενικά και να μας καταλάβουν. Φτιάξαμε έναν νοητικό χάρτη των σκέψεων των μαθητών/τριών σχετικά με τη δραστηριότητα "Εν κατακλείδι, θέλω να πω ότι

Základná škola Leskovec

Jedným z cieľov RPPE pre 2. ročník bolo prečítať knihu v rómčine *Mango pre dedka*. Najprv sa stretli všetky triedy 2. ročníka, Šarenka (jedna z rómskych asistentiek) prečítala príbeh nahlas v rómčine a Simona (jedna z triednych učiteliek) prečítala preklad do slovinčiny. Potom sa žiaci vrátili do svojich tried.

Simona sa spýtala svojej triedy, čo si mysleli a cítili, keď Šarenka čítala príbeh. Povedali, že bolo ťažké príbeh pochopiť, pretože nepoznajú rómčinu. Jedna žiačka však povedala, že niektorým slovám rozumie, pretože znejú ako slovenské slová, napríklad: mango, pomaranč a mená postáv v príbehu.

Potom Simona povedala: "Predstav si, že sa tvoja rodina sťahuje do inej krajiny. Ako by ste sa cítili? Čo by ste robili?" Všetci sa zhodli na tom, že by bolo ťažké komunikovať, pretože žiaci v zahraničných školách by nerozumeli slovinčine. Žiaci sa tiež zhodli, že je ťažké byť žiakom zo zahraničia v škole, kde nerozumiete jazyku.

Potom sa Simona spýtala: "Máme v triede žiakov, ktorí okrem slovinčiny ovládajú aj iný jazyk?" Žiaci okamžite vymenovali spolužiakov, ktorí sú Rómovia alebo pochádzajú z inej krajiny. Simona sa hlási: "Viem, že sa to týka aj slovinčiny:" Všetci sme týmto žiakom povedali, že sú odvážni a silní a sme na nich veľmi hrdí, že sa snažia naučiť slovensky a rozumieť nám. Vytvorili sme myšlienkovú mapu, v ktorej sme zaznamenali myšlienky žiakov týkajúce sa tejto aktivity.

Osnovna šola Leskovec

Eden od ciljev RPPE za 2. razred je bil prebrati knjigo v romskem jeziku *Mango za dedka*. Najprej so se zbrali vsi razredi 2. razreda, Šarenka (ena od romskih pomočnic) je na glas prebrala zgodbo v romščini, Simona (ena od razredničark) pa je prebrala slovenski prevod. Nato so se učenci vrnili v svoje razrede.

Simona je razred vprašala, kaj so mislili in čutili, medtem ko je Šarenka brala zgodbo. Rekli so, da so zgodbo težko razumeli, ker ne poznajo romščine. Ena učenka pa je dejala, da je razumela nekatere besede, ker so zvenele kot slovenske besede, na primer: mango, pomaranča in imena likov v zgodbi.

Nato je Simona rekla: "Predstavljajte si, da se vaša družina seli v drugo državo. Kako bi se počutili? Kaj bi storili?" Vsi so se strinjali, da bi bilo težko komunicirati, saj učenci v tujih šolah ne bi razumeli slovenščine. Tudi učenci so se strinjali, da je težko biti tuji učenec v šoli, kjer ne razumeš jezika.

Nato je Simona vprašala: "Ali imamo v našem razredu učence, ki poleg slovenščine govorijo še kakšen drug jezik?" Učenci so takoj našli sošolce, ki so Romi ali prihajajo iz drugih držav. Simona poroča: "Tem učencem smo vsi rekli, da so pogumni in močni in da smo zelo ponosni nanje, da se trudijo naučiti slovenščino in nas razumeti. Naredili smo miselni zemljevid misli učencev o tej dejavnosti.

"Na koncu bi rada povedala, da je ta aktivnost slovenskim učencem omogočila pogled na to, kako se počutijo tuji učenci,

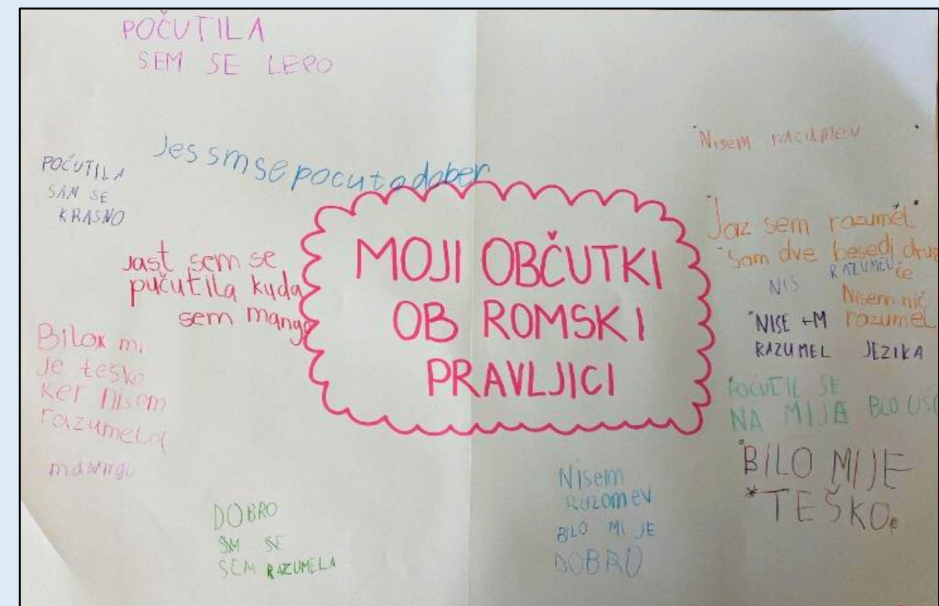
are trying to learn Slovenian and understand us. We made a mind map of the students' thoughts on the activity.

"In conclusion, I want to say that this activity gave Slovenian students a perspective on how foreign students feel when they come to our schools. They began to understand why foreign students cannot always communicate with them and why they have a hard time coming to school and sometimes cry."

αυτή η δραστηριότητα έδωσε στους Σλοβένους μαθητές/τριες μια προοπτική για το πώς αισθάνονται οι ξένοι/ες μαθητές/τριες όταν έρχονται στα σχολεία μας. Άρχισαν να καταλαβαίνουν γιατί οι ξένοι/ες μαθητές/τριες δεν μπορούν πάντα να επικοινωνήσουν μαζί τους και γιατί δυσκολεύονται να έρθουν στο σχολείο και μερικές φορές κλαίει."

"Na záver chcem povedať, že táto aktivita poskytla slovenským študentom pohľad na to, ako sa cítia zahraniční študenti, keď prídu do našich škôl. Začali chápať, prečo s nimi zahraniční študenti nedokážu vždy komunikovať a prečo sa im ťažko chodí do školy a niekedy plačú."

ko pridejo v naše šole. Začeli so razumeti, zakaj se tuji učenci ne morejo vedno sporazumevati z njimi in zakaj težko prihajajo v šolo ter včasih jočejo."

**Janka Padežnika Elementary School,
Maribor**

Petra Lebar Kac, grade 5 teacher, reports:
"In a cross-curricular unit combining Slovenian and visual arts, students wrote a short story and illustrated it in the form of a picture book. The text could be written either in Slovenian or their mother tongue. With the help of a classmate, they also translated the text and supported it with an illustration.

"The students were very motivated to write the story in their mother tongue. They also showed great interest in second language texts and were eager to learn new expressions in the second language. They were proud of their mother tongue and were happy to present it to their classmates as well as to younger pupils to whom they read stories in different languages."

Δημοτικό σχολείο Janka Padežnika, Μάρμμπορ

H Petra Lebar Kac, δασκάλα της 5ης τάξης, αναφέρει:
"Σε μια διαθεματική ενότητα που συνδυάζει τα σλοβενικά και τις εικαστικές τέχνες, οι μαθητές/τριες έγραψαν μια σύντομη ιστορία και την εικονογράφησαν με τη μορφή εικονογραφημένου βιβλίου. Το κείμενο μπορούσε να γραφτεί είτε στα σλοβενικά είτε στη μητρική τους γλώσσα. Με τη βοήθεια ενός/μιας συμμαθητή/τριας τους, μετέφρασαν επίσης το κείμενο και το υποστήριξαν με μια εικονογράφηση.

"Οι μαθητές/τριες είχαν μεγάλο κίνητρο να γράψουν την ιστορία στη μητρική τους γλώσσα. Έδειξαν επίσης μεγάλο ενδιαφέρον για τα κείμενα της δεύτερης γλώσσας και ήταν πρόθυμοι να μάθουν νέες εκφράσεις στη δεύτερη γλώσσα. Ήταν υπερήφανοι για τη μητρική τους γλώσσα και με χαρά την παρουσίαζαν στους /στις συμμαθητές/τριες τους καθώς και σε μικρότερους μαθητές/τριες στους οποίους διάβαζαν ιστορίες σε διαφορετικές γλώσσες."

Základná škola Janka Padežnika, Maribor

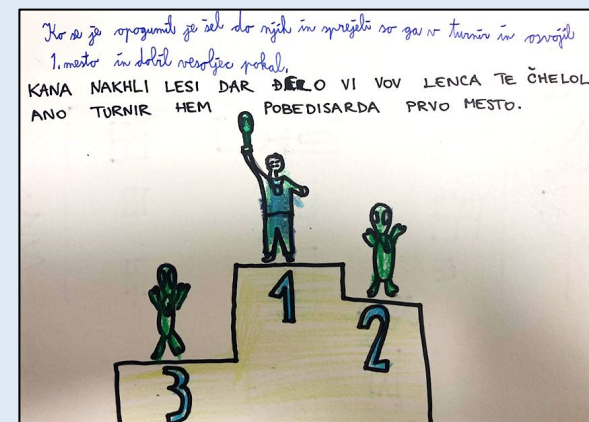
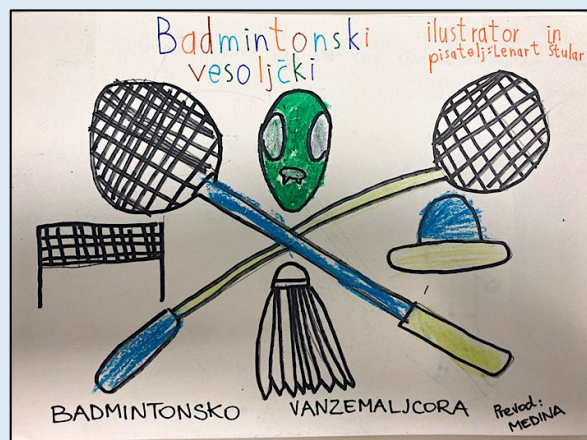
Petra Lebar Kac, učiteľka 5. ročníka, uvádza:
"V rámci medzipredmetovej jednotky, ktorá spája slovinčinu a výtvarné umenie, žiaci napísali krátky príbeh a ilustrovali ho vo forme obrázkovej knihy. Text mohli napísať buď v slovinčine, alebo vo svojom materinskom jazyku. S pomocou spolužiaka text aj preložili a podporili ho ilustráciou.

"Študenti boli veľmi motivovaní napísať príbeh vo svojom materinskom jazyku. Prejavili tiež veľký záujem o texty v druhom jazyku a ochotne sa učili nové výrazy v druhom jazyku. Boli hrdí na svoj materinský jazyk a radi ho prezentovali svojim spolužiakom, ako aj mladším žiakom, ktorým čítali príbehy v rôznych jazykoch."

Osnovna šola Janka Padežnika, Maribor

Petra Lebar Kac, učiteljica 5. razreda, poroča:
"Pri medpredmetnem povezovanju slovenščine in likovne umetnosti so učenci napisali kratko zgodbo in jo ilustrirali v obliki slikanice. Besedilo so lahko napisali v slovenščini ali v svojem maternem jeziku. S pomočjo sošolca so besedilo tudi prevedli in ga podprli z ilustracijo.

"Učenci so bili zelo motivirani za pisanje zgodbe v maternem jeziku. Pokazali so tudi veliko zanimanje za besedila v drugem jeziku in se z veseljem učili novih izrazov v drugem jeziku. Bili so ponosni na svoj materni jezik in so ga z veseljem predstavili svojim sošolcem ter mlajšim učencem, ki so jim brali zgodbe v različnih jezikih."

Frana Metelka Elementary School, Škocjan

Every year in January a handwriting week is held for primary and secondary schools. The aim is to encourage children and teenagers to write by hand and to be aware of the importance of handwriting for their physical and cognitive development.

During handwriting week, Frana Metelka Elementary School encouraged students to reflect on their future. Roma students, a Ukrainian and an Albanian were invited to write a few sentences in their respective home languages.

Δημοτικό σχολείο Frana Metelka, Škocjan

Κάθε χρόνο τον Ιανουάριο διοργανώνεται εβδομάδα γραφής για σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος είναι να ενθαρρυνθούν τα παιδιά και οι έφηβοι να γράφουν με το χέρι και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της γραφής για τη σωματική και γνωστική τους ανάπτυξη.

Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας γραφής, το Δημοτικό Σχολείο Frana Metelka ενθάρρυνε τους/τις μαθητές/τριες να αναλογιστούν το μέλλον τους. Οι μαθητές/τριες Ρομά, ένας Ουκρανός και ένας Αλβανός κλήθηκαν να γράψουν μερικές προτάσεις στις αντίστοιχες γλώσσες της χώρας τους.

Základná škola Fraňa Metelku, Škocjan

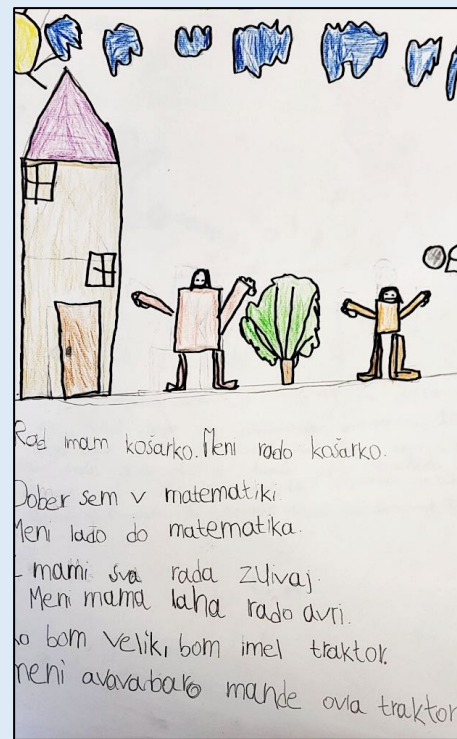
Každý rok v januári sa koná týždeň písania rukou pre základné a stredné školy. Cieľom je povzbudiť deti a mládež, aby písali rukou a aby si uvedomili význam písania rukou pre svoj fyzický a kognitívny rozvoj.

Základná škola Fraňa Metelku počas týždňa písania rukou vyzvala žiakov, aby sa zamysleli nad svojou budúcnosťou. Rómski žiaci, Ukrajinec a Albáнец boli vyzvaní, aby napísali niekoľko viet vo svojom rodnom jazyku.

Osnovna šola Frana Metelka, Škocjan

Vsako leto januarja v osnovnih in srednjih šolah poteka teden pisanja z roko. Cilj je spodbuditi otroke in mladostnike k pisanju z roko ter jih seznaniti s pomenom pisanja z roko za njihov telesni in kognitivni razvoj.

Osnovna šola Frana Metelka je v tednu pisanja z roko učence spodbudila k razmišljanju o svoji prihodnosti. Romske učence, Ukrajince in Albance, so povabili, da napišejo nekaj stavkov v svojih domačih jezikih.

Elementary School - Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom

The school has two classes, one Hungarian-speaking, the other Slovak-speaking; it also has several Roma students whose home language is Romani.

The students made carnival masks with Hungarian, Slovak and Roma motifs. First, typical motifs of Hungarian, Slovak and Roma folk costumes were mixed up on the board and students had to identify and classify them. Then they considered which colours are dominant in each costume and how densely the costume is decorated. The colours were listed in all the languages used in the school: Slovak, Hungarian, Romani, Czech and English. Blank carnival masks were then distributed to the pupils, who decorated them using motifs from Hungarian, Slovak or Roma costumes. Finally, the masks were presented and students reported on the cultural motifs they had used. They also listed the colours used in the language of the culture concerned.

This activity helped students to recognise and accept one another's cultural heritage and to discover similarities and differences between their own and other cultures.

Δημοτικό σχολείο - Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom

Το σχολείο έχει δύο τάξεις, μία ουγγρικής και μία σλοβακικής γλώσσας- έχει επίσης αρκετούς/ές μαθητές/τριες Ρομά, των οποίων η γλώσσα καταγωγής είναι η Ρομάνι.

Οι μαθητές/τριες έφτιαξαν καρναβαλικές μάσκες με ουγγρικά, σλοβακικά και ρομά μοτίβα. Αρχικά, τυπικά μοτίβα των ουγγρικών, σλοβακικών και ρομά λαϊκών φορεσιών αναμείχθηκαν στον πίνακα και οι μαθητές/τριες έπρεπε να τα αναγνωρίσουν και να τα ταξινομήσουν. Στη συνέχεια εξέτασαν ποια χρώματα κυριαρχούν σε κάθε φορεσιά και πόσο πυκνά είναι διακοσμημένη η φορεσιά. Τα χρώματα απαριθμήθηκαν σε όλες τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται στο σχολείο: Σλοβακικά, Ουγγρικά, Ρομάνι, Τσεχικά και Αγγλικά. Στη συνέχεια μοιράστηκαν κενές καρναβαλικές μάσκες στους/στις μαθητές/τριες, οι οποίοι/ες τις διακόσμησαν χρησιμοποιώντας μοτίβα από τις ουγγρικές, σλοβακικές ή ρομανικές φορεσιές. Τέλος, οι μάσκες παρουσιάστηκαν και οι μαθητές/τριες ανέφεραν τα πολιτιστικά μοτίβα που είχαν χρησιμοποιήσει. Κατέγραψαν επίσης τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν στη γλώσσα του οικείου πολιτισμού.

Η δραστηριότητα αυτή βοήθησε τους/τις μαθητές/τριες να αναγνωρίσουν και να αποδεχτούν την πολιτιστική κληρονομιά του άλλου και να ανακαλύψουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ του δικού τους και άλλων πολιτισμών.

Základná škola - Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom

Škola má dve triedy, jednu s maďarským a druhú so slovenským vyučovacím jazykom, a tiež niekoľko rómskych žiakov, ktorých rodným jazykom je rómčina.

Žiaci vyrábali karnevalové masky s maďarskými, slovenskými a rómskymi motívami. Najprv sa na tabuli zamiešali typické motívy maďarských, slovenských a rómskych ľudových kostýmov a žiaci ich mali identifikovať a zaradiť. Potom zvažovali, ktoré farby sú v jednotlivých krojoch dominantné a ako husto je kroj zdobený. Farby boli uvedené vo všetkých jazykoch používaných v škole: V každom z týchto jazykov boli použité farby v slovenčine, maďarčine, rómčine, češtine a angličtine. Prázdne karnevalové masky potom rozdali žiakom, ktorí ich vyzdobili pomocou motívov z maďarského, slovenského alebo rómskeho kroja. Nakoniec sa masky prezentovali a žiaci referovali o kultúrnych motívoch, ktoré použili. Uvedli aj použité farby v jazyku príslušnej kultúry.

Táto aktivita pomohla študentom spoznať a prijať kultúrne dedičstvo toho druhého a objaviť podobnosti a rozdiely medzi ich vlastnou a cudzou kultúrou.

Osnovna šola - Alapiskola, Vyškovce nad Ipľom

Šola ima dva razreda, enega z maďžarskim in drugega s slovaškim učnim jezikom, v šoli pa je tudi več romskih učencev, katerih materni jezik je romščina.

Učenci so izdelali pustne maske z maďžarskimi, slovaškimi in romskimi motivi. Najprej so na tabli pomešali tipične motive maďžarskih, slovaških in romskih narodnih noš, učenci pa so jih morali prepoznati in razvrstiti. Nato so razmislili, katere barve prevladujejo v posamezni noši in kako gosto je kostum okrašen. Barve so našli v vseh jezikih, ki se uporabljajo v šoli: v slovaščini, maďžarščini, romščini, češčini in angleščini. Učencem so nato razdelili prazne pustne maske, ki so jih okrasili z motivi iz maďžarske, slovaške ali romske noše. Na koncu so maske predstavili in učenci so poročali o kulturnih motivih, ki so jih uporabili. Navedli so tudi uporabljene barve v jeziku zadevne kulture.

Ta dejavnost je učencem pomagala prepoznati in sprejeti kulturno dediščino drug drugega ter odkriti podobnosti in razlike med lastno in drugimi kulturami.

Vilka Šuleka Elementary School, Šulekovo

In 2023/2024, Romani has been included in English lessons in grade 2 (Zuzana Kráľová) and German lessons in grade 7 (Zuzana Kabaštová). The language was introduced gradually from the beginning of the school year: students learnt Romani words alongside new vocabulary in English or German; Roma students helped with the Romani language and its vocabulary.

In the English lessons, custom-made memory games were used to learn colours and a human shape was labelled to teach vocabulary for the parts of the body. Students also sang, danced, and learned poems in English lessons.

In the German lessons, students used worksheets to create simple sentences in Romani to describe themselves and their family members.

The inclusion of Romani in English and German lessons introduced students to the language and reminded them that they have classmates who don't speak Slovak at home. By drawing on Roma students' knowledge of the language, moreover, teachers gave them expert status, which was apt to enhance their self-esteem.

This project supports the development of multiculturalism in the school. Students enrich one another with information about their ancestors and roots, and they learn to respect, accept, tolerate, and support one another. Students have given their teachers only positive feedback on these lessons.

Δημοτικό σχολείο Vilka Šuleka, Šulekovo

Το 2023/2024, η γλώσσα Ρομανί συμπεριλήφθηκε στα μαθήματα αγγλικών στη 2η τάξη (Zuzana Kráľová) και στα μαθήματα γερμανικών στην 7η τάξη (Zuzana Kabaštová). Η γλώσσα εισήχθη σταδιακά από την αρχή του σχολικού έτους: οι μαθητές/τριες μάθαιναν λέξεις στη Ρομανί μαζί με νέο λεξιλόγιο στα αγγλικά ή γερμανικά- οι μαθητές/τριες Ρομά βοήθυσαν με τη γλώσσα Ρομανικάι το λεξιλόγιό της.

Στα μαθήματα αγγλικών, χρησιμοποιήθηκαν ειδικά κατασκευασμένα παιχνίδια μνήμης για την εκμάθηση των χρωμάτων και ένα ανθρώπινο σχήμα με ετικέτες για τη διδασκαλία του λεξιλογίου για τα μέρη του σώματος. Οι μαθητές/τριες επίσης τραγουδούσαν, χόρευαν και μάθαιναν ποιήματα στα μαθήματα αγγλικών.

Στο μάθημα των Γερμανικών, οι μαθητές/τριες χρησιμοποίησαν φύλλα εργασίας για να δημιουργήσουν απλές προτάσεις στη Ρομανί για να περιγράψουν τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους.

Η ένταξη της γλώσσας Ρομά στα μαθήματα αγγλικών και γερμανικών εισήγαγε τους/τις μαθητές/τριες στη γλώσσα και τους υπενθύμισε ότι έχουν συμμαθητές/τριες που δεν μιλούν σλοβακικά στο σπίτι. Αξιοποιώντας τις γνώσεις των Ρομά μαθητών στη γλώσσα, οι εκπαιδευτικοί τους έδιναν επιπλέον την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα, γεγονός που ήταν ικανό να ενισχύσει την αυτοεκτίμησή τους.

Το έργο αυτό υποστηρίζει την ανάπτυξη της πολυπολιτισμικότητας στο σχολείο. Οι μαθητές/τριες εμπλουτίζουν ο ένας τον άλλον και η μια την άλλη με πληροφορίες για τους προγόνους και τις ρίζες τους και μαθαίνουν να σέβονται, να αποδέχονται, να ανέχονται και να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον. Οι μαθητές έχουν δώσει στους/στις εκπαιδευτικούς τους μόνο θετικά σχόλια για τα μαθήματα αυτά.

Základná škola Vilka Šuleka, Šulekovo

V školskom roku 2023/2024 bola rómčina zaradená na hodiny anglického jazyka v 2. ročníku (Zuzana Kráľová) a nemeckého jazyka v 7. ročníku (Zuzana Kabaštová). Jazyk sa zavádzal postupne od začiatku školského roka: žiaci sa učili rómske slovíčka popri novej slovnej zásobe v anglickom alebo nemeckom jazyku; rómski žiaci pomáhali s rómčinou a jej slovnou zásobou.

Na hodinách angličtiny sa na učenie farieb používali špeciálne vytvorené pamäťové hry a na výučbu slovnej zásoby častí tela sa označoval tvar človeka. Na hodinách angličtiny žiaci tiež spievali, tancovali a učili sa básne.

Na hodinách nemčiny žiaci pomocou pracovných listov vytvárali jednoduché vety v rómčine, ktorými opisovali seba a členov svojej rodiny.

Zaradenie rómčiny na hodiny anglického a nemeckého jazyka priblížilo žiakom tento jazyk a pripomenulo im, že majú spolužiakov, ktorí doma nehovoria po slovensky. Využívaním znalostí rómskych žiakov v jazyku im navyše učiteľia poskytli status experta, čo bolo vhodné na zvýšenie ich sebavedomia.

Tento projekt podporuje rozvoj multikulturalizmu v škole. Žiaci sa navzájom obohacujú o informácie o svojich predkoch a koreňoch a učia sa rešpektovať, akceptovať, tolerovať a podporovať jeden druhého. Žiaci dali svojim učiteľom na tieto hodiny len pozitívnu spätnú väzbu.

Osnovna šola Vilka Šuleka, Šulekovo

V šolskem letu 2023/2024 je bila romščina vključena v pouk angleščine v 2. razredu (Zuzana Kráľová) in nemščine v 7. razredu (Zuzana Kabaštová). Jezik se je uvajal postopoma od začetka šolskega leta: učenci so se učili romske besede ob novem besedišču v angleščini ali nemščini; romski učenci so pomagali pri učenju romščine in njenega besedišča.

Pri urah angleščine so se za učenje barv uporabljale po meri narejene igre spomina, za učenje besedišča o delih telesa pa je bila označena oblika človeka. Učenci so pri urah angleščine tudi peli, plesali in se učili pesmi.

Pri pouku nemščine so učenci z delovnimi listi oblikovali preproste stavke v romščini, s katerimi so opisali sebe in svoje družinske člane.

Vključitev romščine v pouk angleščine in nemščine je učencem približala jezik in jih spomnila, da imajo sošolce, ki doma ne govorijo slovaško. Poleg tega so učitelji s tem, ko so se oprli na znanje romskih učencev o jeziku, romskim učencem podelili status strokovnjakov, kar je lahko okrepilo njihovo samozavest.

Ta projekt podpira razvoj večkulturnosti v šoli. Učenci drug drugega bogatijo z informacijami o svojih prednikih in koreninah ter se učijo spoštovati, sprejemati, tolerirati in podpirati drug drugega. Učenci so svojim učiteljem o teh urah dali zgolj pozitivne povratne informacije.

Franceta Prešerna Elementary School, Črenšovci

The following series of brief reports illustrates the impact of the RPPE across a wide range of activities:

Alma Novak, a teacher in the Extended Programme, introduced her students to Slovenian and Romani versions of Michael Rosen's children's story *We're Going on a Bear Hunt*. When they had listened to the story, the students acted it out and in the process learned a few words of Romani. During breaks they described with enthusiasm how they "went to the bear". The two Roma students in the class were very proud that their classmates were learning Romani and wanted to teach other students.

In the 2023/2024 Extended Programme, Samira Horvat taught Romani to ten students from grades 1 to 4 for two hours a week. This allowed the students to consolidate curriculum learning in their home language. Roma students enjoy speaking Romani in these lessons and are happy that there is a teacher who can use the language with them. They often say: "Teacher, speak Romani. When will we have the Romani language again?"

Samira Horvat also teaches Roma dance in the Extended Programme. In 2023/2024 the dance group included one non-Roma student, evidence that cultural inclusion can be reciprocal. The group performs at many school and other events.

Petra Smej, assistant kindergarten principal, reports that the students made four "book houses", which were set up in

Δημοτικό σχολείο Franceta Prešerna, Črenšovci

Η ακόλουθη σειρά σύντομων αναφορών απεικονίζει τον αντίκτυπο του RPPE σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων:

Η Alma Novak, καθηγήτρια στο διευρυμένο πρόγραμμα, παρουσίασε στους/στις μαθητές/τριες της το παιδικό παραμύθι του Michael Rosen "Πάμε για κυνήγι αρκούδας" στη σλοβενική και ρομανική εκδοχή. Αφού άκουσαν την ιστορία, οι μαθητές/τριες την έπαιζαν και στην πορεία έμαθαν μερικές λέξεις Ρομανί. Στα διαλείμματα περιέγραφαν με ενθουσιασμό πώς "πήγαν στην αρκούδα". Οι δύο μαθητές/τριες Ρομά της τάξης ήταν πολύ περήφανοι που οι συμμαθητές/τριες τους μάθαιναν Ρομανί και ήθελαν να διδάξουν και άλλους/ες μαθητές/τριες.

Στο διευρυμένο πρόγραμμα 2023/2024, η Samira Horvat δίδασκε Ρομανί σε δέκα μαθητές/τριες από την 1η έως την 4η τάξη για δύο ώρες την εβδομάδα. Αυτό επέτρεψε στους μαθητές/τριες να εμπειρώσουν τη διδασκαλία του Προγράμματος Σπουδών στη γλώσσα τους. Οι μαθητές/τριες Ρομά απολαμβάνουν να μιλούν Ρομανί σε αυτά τα μαθήματα και χαίρονται που υπάρχει ένας δάσκαλος που μπορεί να χρησιμοποιεί τη γλώσσα μαζί τους. Συχνά λένε: "Δάσκαλε, μιλήστε Ρομανί. Πότε θα έχουμε ξανά τη γλώσσα Ρομανί;"

Η Samira Horvat διδάσκει επίσης χορό των Ρομά στο διευρυμένο πρόγραμμα. Το 2023/2024 στην ομάδα χορού συμμετείχε ένας/μία μη Ρομά μαθητής/τρια, απόδειξη ότι η πολιτιστική ένταξη μπορεί να είναι αμοιβαία. Η ομάδα δίνει παραστάσεις σε πολλές σχολικές και άλλες εκδηλώσεις.

Η Petra Smej, υποδιευθύντρια του νηπιαγωγείου, αναφέρει ότι οι μαθητές/τριες κατασκεύασαν τέσσερα "σπιτάκια βιβλίων", τα οποία στήθηκαν στο Črenšovci, στο Trnje, στο Žižki και στον οικισμό των Ρομά στο Kamenci.

Základná škola Franceta Prešerna, Črenšovci

Nasledujúca séria krátkych správ ilustruje vplyv RPPE na širokú škálu činností:

Alma Novak, učiteľka v rozšírenom programe, predstavila svojim žiakom slovinštinu a rómsku verziu detského príbehu Michaela Rosena *Ideme na lov medveda*. Keď si príbeh vypočuli, žiaci ho zahrali a pritom sa naučili niekoľko rómskych slov. Počas prestávok s nadšením opisovali, ako "išli na medveda". Dvaja rómski žiaci v triede boli veľmi hrdí na to, že sa ich spolužiaci učia rómčinu a chceli naučiť aj ostatných žiakov.

V rozšírenom programe 2023/2024 Samira Horvat učila rómčinu desať žiakov z 1. až 4. ročníka dve hodiny týždenne. To umožnilo žiakom upevniť si učivo z učebných osnov v ich domácom jazyku. Rómski žiaci na týchto hodinách radi hovoria rómsky a sú radi, že je tu učiteľ, ktorý s nimi môže používať tento jazyk. Často hovoria: "Pani učiteľka, hovorte rómsky. Kedy budeme mať opäť rómčinu?"

Samira Horvat vyučuje rómsky tanec aj v rámci rozšíreného programu. V školskom roku 2023/2024 sa do tanečnej skupiny zapojil jeden nerómsky študent, čo je dôkazom toho, že kultúrna inklúzia môže byť obojstranná. Skupina vystupuje na mnohých školských a iných podujatiach.

Petra Smej, zástupkyňa riaditeľky materskej školy, uvádza, že žiaci vyrobili štyri "domčeky pre knihy", ktoré boli postavené v Črenšovciach, Trnje, Žižki a v rómskej osade Kamenci. Na odovzdávaní "domčeka pre knihy" v osade sa zúčastnili

Osnovna šola Franceta Prešerna, Črenšovci

Naslednja vrsta kratkih poročil prikazuje vpliv programa RPPE na številne dejavnosti:

Alma Novak, učiteljica razširjenega programa, je učencem predstavila slovensko in romsko različico otroške zgodbe Michaela Rosena *Gremo na lov za medvedom*. Ko so učenci zgodbo poslušali, so jo zaigrali in se ob tem naučili nekaj romskih besed. Med odmori so navdušeno opisovali, kako so "šli na medveda". Dva romska učenca v razredu sta bila zelo ponosna, da se njuni sošolci učijo romščino, in sta želela učiti tudi druge učence.

V razširjenem programu 2023/2024 je Samira Horvat poučevala romščino deset učencev od 1. do 4. razreda dve uri na teden. To je učencem omogočilo, da so utrdili učenje po učnih načrtih v svojem domačem jeziku. Romski učenci pri teh urah radi govorijo romsko in so veseli, da je na voljo učitelj, ki lahko z njimi uporablja romski jezik. Pogosto rečejo: "Romski jezik je zelo priljubljen: 'Učiteljica, govorite romsko. Kdaj bomo spet imeli romski jezik?'"

Samira Horvat poučuje tudi romski ples v razširjenem programu. V šolskem letu 2023/2024 je bil v plesno skupino vključen en učenec, ki ni Rom, kar dokazuje, da je kulturno vključevanje lahko vzajemno. Skupina nastopa na številnih šolskih in drugih prireditvah.

Petra Smej, pomočnica ravnateljice vrtca, poroča, da so učenci izdelali štiri "bralne

Črenšovci, Trnje, Žižki and the Kamenci Roma settlement. All children attending the school and kindergarten were present at the handing over of the "book house" to the settlement; some parents were also present.

The "book houses", which are placed outside in the open air, contain books donated by students and their parents. Anyone can borrow the books, returning them to the "book house" when they have read them.

Όλα τα παιδιά που φοιτούν στο σχολείο και το νηπιαγωγείο ήταν παρόντα στην παράδοση του "σπιτιού βιβλίου" στον οικισμό-ορισμένοι γονείς ήταν επίσης παρόντες.

Τα "σπιτάκια βιβλίων", τα οποία είναι τοποθετημένα έξω στην ύπαιθρο, περιέχουν βιβλία που έχουν δωρίσει οι μαθητές/τριες και οι γονείς τους. Οποιοσδήποτε μπορεί να δανειστεί τα βιβλία, επιστρέφοντάς τα στο "σπίτι του βιβλίου" όταν τα διαβάσει.

všetky deti, ktoré navštevujú školu a škôlku, prítomní boli aj niektorí rodičia.

V "domčekoch pre knihy", ktoré sú umiestnené vonku pod holým nebom, sa nachádzajú knihy darované žiakmi a ich rodičmi. Knihy si môže ktokoľvek požičať a po prečítaní ich vrátiť do "domčeka pre knihy".

hiške", ki so jih postavili v Črenšovcih, Trnju, Žižkih in romskem naselju Kamenci. Na predaji "bralnih hišk" v naselje so bili prisotni vsi otroci, ki obiskujejo šolo in vrtec, prisotni pa so bili tudi nekateri starši.

V "bralnih hiškah", ki so postavljene zunaj na prostem, so knjige, ki so jih podarili učenci in njihovi starši. Knjige si lahko vsakdo izposodi in jih po branju vrne v "bralno hiško".

